

Gyrithe Lemches tale om kvindesagen før, nu og i fremtiden

Taler

Gyrithe Lemche
Kvindesagsforkæmper og
ledende skikkelse indenfor D.
K.

Dato

1. februar 1920

Omstændigheder

Holdt i flere af Dansk Kvindesamfunds kredse februar 1920

Floden, Dansk Kvindesag før, nu og i fremtiden

Oppe i Højderne begynder den, Kvindesagens vandstærke Flod, Barn af den blaa Gletscher og den hvide Sne, af den menneskelige Fremdrift og Evighedslængsel. — Som en lille, tindrende Vandaare skyder Floden sig ned ad Bjærgets Side, blinker mod Solen med et Barns fortrolige Smil, hopper henover de rullende Sten, forhaabningsfuldt nynnende.

Læs den første halve Snes Aargange af vort Medlemsblad, Kvinden og Samfundet, om igen, saa vil De høre Floden nynne og se den blinke imod Solen.

Den vil jo alt, hvad der er smukt og godt i Verden, den vil dygtiggøre Kvinderne, oplyse og belære dem; den stifter Handelsskole og Tegneskole og kvindelig Læseforening. Den kan ikke taale at se Kvinden lide Uret i Ægteskabet; den tilskynder en Reform, som giver Hustruen Raadighed over selverhvervede Midler. Barn, som den er, af Bjærgenes rene Luft higer den efter at bringe en renere Luft ind i Forholdet mellem Mand og Kvinde, fordrer Sædelighed af dem begge. Stene begynder at lægge sig i Vejen for dens Løb, men den skræmmes ikke, den graver sig dybere ned i sit Leje og skyller hen over Stenene med en sagte Brus, og saa nynner den sig videre nedad imod Bjærgets Fod.

Hvor vil den hen? Den ved det ikke selv, ved ikke Navn for den Længsel, som rev den løs fra Gletscheren og den evige Sne, føler blot en stadig hæftigere Trang til at voxe, til at gøre Menneskene glade og bedre.

Havet! — Hvem nævnede det Ord? Hvem slyngede det ned i Flodens fredelige Vand som en Sten, der deler Strømmen? — Nu plumres Vandene, nu flygter Solblinket, Floden er ikke den samme som før, den begynder at forstaa sig selv og sin Længsel, den rejser sig i mange, smaa Bølger og spejder efter Havet.

Men fra Bredderne lyder erfarne og besindige Røsters Tale:

„Tænk aldrig paa Havet,“ siger de. „Havet er saa uendelig stort og ligger saa langt borte, og Du er en lille, fredelig Flod, som har saa mange, smukke Opgaver i Landet, hvor Du løber. Se, Blomster skyder op, og Engene grønnes, hvor Dine Vande glider; higer Du efter Havet, saa glemmer Du alle Dine smaa Opgaver og styrter hovedkulds afsted efter Maalet.“

Og Floden lytter til den besindige Tale, og Floden falder til Ro igen i sine Opgaver, de smaa, de velsignelsesrige.

Men Stenen har alligevel delt Strømmen; der er Bølger, som ikke vil lægge sig, ikke høre paa nogen besindig Tale.

„Det får vente med de smaa Opgaver,“ siger de. „Nu kender vi Flodens Lov, som er fra Evighed skreven; til Havet skal vi, i Havet skal vi øse vore Kræfter; alt for længe har vi spildt Tiden her. Vil I ikke, ja, saa vil vi selv alene søge Havet.“ — „Det vil vi, det vil vi,“ raaber mange, smaa Bølger i Kor, og Flodens Vande deler sig første Gang.

Højt syngende skyder en lille, modig Vandarm sig ud og styrter afsted ad den Vej, den mener kortest til Havet.

Dette skete i November 1885, da Kvindelig Fremskridtsforening dannedes med det Forsæt at oplyse sine Medlemmer om politiske og sociale Forhold.

Men Moderfloden fortsætter sit sindige Løb, og mange smaa Kilder søger til dens Leje.

Dansk Kvindesamfund begyndte samme Aar at fremsætte sine beskedne og stilfærdige Krav i Bladet „Kvinden og Samfundet“ og virkede i første Linie for Kvindens Uddannelse til Selverhverv. Kvindens Frigørelse betød for Dansk

Kvindesamfund paa dette Tidspunkt endnu kun Kvindens økonomiske Frigørelse.

Floden nynner og arbejder, bekymrer sig ikke om Havet, langt borte hører den Sang af trodsig skummende Vande; det er den udskilte Flod, som fjerner sig.

Kvindelig Fremskridtsforening oprettede i Aaret 1888 en social-politisk Kvindeskole og lod samme Sommer, Udstillingssommeren, afholde et nordisk Kvindesagsmøde, hvor den første Gang satte Kravet om Kvinders politiske Valgret paa sit Program. Samtidig stiftede den Bladet: „Hvad vi vil“, og dette Blad blev tillige Organ for en anden Forening, den første rene Kvindevalgretsforening, stiftet 1889, den, som sendte de første kvindelige Interpellanter til Valgtribunerne.

I en Række af Aar virkede begge disse Foreninger stærkt og maalbevidst. Kvindelig Fremskridtsforening vandt Arbejderkvindernes Tillid ved at hjælpe dem med at organisere sig; men ingen af disse Foreninger naaede alligevel deres Maal. Havet laa meget længere borte, end de havde tænkt sig, men Sagnet om deres modige og oprørske Fart gennem en stenet og uvillig Jordbund klinger endnu til os med Toner som af Lur.

Moderfloden rinder og rinder, drømmer maaske om Havet i stille Nætter, naar Tankerne sover, og Instinkterne vaager, thi det er Flodens Instinkt, som driver den mod Havet, uden at den ved det selv.

Men naar Tankerne virker anspændte og rastløse, da sover Instinkterne.

Dansk Kvindesamfund fremsatte i Efteraaret 1887 første Gang Kravet om kommunal Valgret for Kvinder. Kravet voxede naturlig ud af dets sociale Opgaver; det maatte skabe sig Talsmænd i Raadene.

Var der Havluft i dette Krav, saa blev det i hvert fald ved Luftningen. Henved 20 Aar skulde gaa, før Dansk Kvindesamfund satte Kvinders politiske Valgret og Valgbarhed paa sit Program som Hovedfordring. I dette Tidsrum oprettede Dansk Kvindesamfund sine praktiske Kursus i Syning og Husholdning.

Havet! — Atter en Sten, som deler Strømmen, atter en Flod, som skiller sig ud.

I Efteraaret 1904 stiftedes i København politisk Kvindeforening med det Formaal at sætte kommunale og politiske Spørgsmaal under Diskussion mellem sine Medlemmer, men allerede to Aar efter konstituerede den sig som Valgretsforening, antog Navn af „Kvindelig Valgretsforening“, dannede Krese Landet over og organiserede dem i Landsforbundet.

Men ogsaa Moderfloden er vaagnet til Forstaaelse af sig selv og sin Længsel; alle dens smaa Bølger rejser sig og bruser af Utaalmodighed, de besindige Røster paa Bredden tier; Floden maa have sin Vilje.

Floden gaar mod Havet, — dette er Kvindesagens Historie i disse Dage.

Floden forlader Bjærgene og træder ud paa det flade Land. Ingen Klipper og Sten hindrer den mere, ægger dens Trods og dens Vilje; ingen skraanende Jordbund begunstiger den mere, gør den overmodig og forvoven. Kun dens egne Vandes Kraft driver den det sidste stykke, det vanskeligste.

Men Havet, hvad betyder det? —

Ja, her er vi ved det Punkt, som delte Kvindesagen 1906, den Gang Kvindelig Valgretsforening dannedes og dømte sig selv til at dø paa Rigsdagens Tærskel. Der er dem, som mener, at Havet, det er det samme som Kvindernes politiske Valgret og Valgbarhed. Men dette er en Fejltagelse.

Den politiske Valgret er at ligne med den store, stærke Biflod, som kommer Moderfloden til Hjælp med sine Vandes Kraft, inden dens Udløb, og driver den det sidste stykke; men Havet, det er meget mere. Havet er den store Udligner, som ingen vilkaarlige Skel kender men vedblivende vugger sine Vande, til de finder Ligevægtens Ro. Mod dette Hav gaar al Kvindesags Længsel, ligesom Floden, og formaar den at holde sine Vande sammen, til den store Biflod kommer med sin Hjælp, da vil dens Udløb i Havet blive et af Historiens skønneste Øjeblikke; da vil den komme med Sang af alle de Kilder, som i Tidens Løb er strømmede til dens Leje, og Havet vil tage den i sin Favn og svulme af Fryd derved.

— — —

Stol ikke paa Partiernes Velvilje; hvert Parti har sine egne Maal, som det i første

Linie efterstræber. Kan Kvindernes Krav forliges med disse Maal, saa kan de gøre sig Haab om ved Lejlighed at blive tagne i Betragtning; men kan de det ikke, eller viser det sig i Længden, at de ikke kan, saa vil de ganske simpelt blive skudte tilside.

Der er ikke noget hertil at sige; Kvindernes Sag er dog til syvende og sidst *Kvindernes*. De engelske Suffragetter kan lære os noget herom.

Stol ikke paa den menneskelige Retfærdighedsfølelse. Der er intet Parti, som ofrer noget af sig selv paa en Retfærdighedshandling; kun, naar Ofret kan undgaas, sker Retfærdigheden Fyldest. Jævnfør hermed, at Kvindernes Valgretskrav med næsten det hele Folketing og et flertal i Landstinget paa sin Side den Dag i Dag opholder sig i Rigsdagens Forværelse som en ydmyg Supplikant.

Stol aller mindst paa den offentlige Mening, som i Øjeblikket synes at blæse sin Vind ind i vore Sejl. Vilde de Kvinder, som nu er vore passive Modstandere, samle sig om en aktiv Modstand mod Kvindernes politiske Valgret, saa kunde den offentlige Mening i en Haandevending slaa om og rejse en Vind, som blæste os imod.

Stol paa Jer selv først og sidst, stol paa den ubevidste Fremdrift, som skabte den første Kvindesammenslutning her hjemme i Halvfjersernes Begyndelse, og som i Aarenes Løb er voxet fra en lille, uanselig Bæk til den store, anselige Flod, som nu skærer sig gennem vort Samfundsliv og skaber nye Væxter og nye Impulser der, hvor dens Vej gaar; skab selv en kvindelig offentlig Mening her i Landet, en stejl og urokkelig Mur, som bryder al Modstand og lægger sig sej og bred paatværs af Strømmen med sit: Ingen Vej uden om! Saa skaber I Respekt om Jer Sag, saa kan der komme den Dag, hvor Kvindernes politiske Valgret staar for Mændenes Bevidsthed ikke blot som et Retfærdighedskrav, der ved Lejlighed maa ske Fyldest, men som en uopsættelig Nødvendighed, hvis ikke hele Udviklingen skal gaa istaa. —

Saadan, mener jeg, Dansk Kvindesamfund bør tale til Kvinderne her i Landet i disse Dage, disse vanskelige Dage. Fristelsen til at lægge Hænderne i Skødet er saa stor, vor Kasse saa stoppet med Vexler paa Fremtiden, — Partierne træder jo næsten hverandre paa Tærne for at komme til at udstede disse Vexler — og jo nærmere Maalet synes at rykke os, jo tilbøjeligere bliver vi til at anse alt det, vi i

den nuværende Situation kan udrette, som det rene Lapperi. Den politiske Valgret er ved at blive det skinnende Metal, som hypnotiserer os til Uvirksomhed. —

Naar jeg ser tilbage paa Dansk Kvindesamfunds Virksomhed fra første Begyndelse til denne Dag, saa er jeg ikke blind for det meget famlende, planløse og altfor stemningsprægede i flere af dets Foretagender; men det, som fylder mig med Anerkendelse, ja, jeg kunde gerne sige Beundring, det er den instinktmæssige Sikkerhed, hvormed den Vej er fulgt, som skjult og beskeden sigter lige paa Maalet.

Det er blevet bebrejdet Dansk Kvindesamfund, at det saa sent satte den politiske Valgret paa sit Program; men naar engang Prisen for Valgrettens Erobring skal tildeles dens ihærdigste Forkæmpere, hvem mon der saa har den største Adkomst, de, hvis hele Slagplan bestod i at gaa rundt om de lovgivende Forsamlinger, som Jøderne om Jerikos Mure, og opløfte et tusindstemmigt Raab paa Valgret, eller de, som, selv udelukkede fra Lovgivningsmagten, tog Lovgivningsarbejdet paa deres Skuldre, enedes sig imellem om ny og bedre Kaar for de svage, de forurettede i Samfundet, gik til Lovgiverne med deres Forslag, skabte Respekt for deres Synspunkter og satte Kvinders Præg paa flere af de Love, som Mænd i Kraft af deres Forret høstede Æren for?

Jeg tror, at naar Rigsdagens Porte engang aabnes for danske Kvinder, saa er det for disse sidste Kvinder, de lukkes op. Derfor vil jeg af Hjærte ønske, at Dansk Kvindesamfund vil fortsætte ad denne Vej, som det i saa mange Aar med Ære har fulgt; det nittende Aarhundredes bedste Mænd har engang gaaet denne Vej; thi hvad de forberedende Stænderforsamlinger betød for Mændenes politiske Valgret i det nittende Aarhundrede, det samme, skal det nok engang vise sig, har Dansk Kvindesamfund betydet for Kvindernes politiske Valgret i det tyvende.

Der raabes saa bravt paa Valgret for Tiden her i Landet, men Dansk Kvindesamfund maa ikke for Raabene glemme det, som giver Raabet det dybe Vejr. Thi at samle ti Tusind Kvinder om et Raab, det kan vel synes noget af en Bedrift, men at samle blot ét Tusind Kvinder om et Arbejde, som Loven om uægte Børns og deres Mødres Retsstilling og Forslaget om Ægtefællernes indbyrdes Formuesforhold og Forældremagten over deres Børn, det er nyt Land erobret for Samfundet.

Men det er ikke nok at holde Maskineriet saa meget i Gang, at det kan ses, vor Fordring stadig lever og befinder sig efter Omstændighederne vel. Det er ikke nok Landet over at lade afholde det Kvantum kommunale og politiske Foredrag, der i øjeblikket synes Kvindesagen foreskrevet som en Slags Livselixir. Det er ikke nok i Ny og Næ at gaa til Ministerierne med et Forslag eller en Ændring; det er godt og formaalstjenligt, men det er ikke nok. Det maa ikke siges her i Landet, at Floden er bleven gammel, og at det ikke er godt for unge Kilder at søge til dens Leje.

Dansk Kvindesamfund, Kvindesagens ældste og i en vis Forstand eneste Organisation, maa erobre sig en Plads i Offentlighedens Bevidsthed og ikke nøjes med at leve kun i de indviede. Vi maa sørge for at forny os stadig i Tidens Skikkelse, thi kun saaledes drager vi Tidens Kilder til os, og det er ved Vandenes Kraft, at Løbet skal fuldendes.

Der er sagt mange kritiske Ord ogsaa indenfor Dansk Kvindesamfund om de forskellige praktiske Opgaver, som Foreningen i Tidens Løb har paataget sig; men jeg finder denne Kritik kortsynet.

Dansk Kvindesamfund bør i Overensstemmelse med sit Navn være et Sammenknytningspunkt mellem de forskellige Samfundsklasser, noget som Hjertet i hele Kvindebevægelsen. Men de praktiske Opgaver betyder i dette Billede Karrene, hvor igennem Hjærteblodet forgrener sig ud i Legemets yderste Dele. Derfor er det gennem de praktiske Opgaver, at de kvindelige Arbejdsgivere og de kvindelige Arbejdssøgere skal finde hinanden indenfor Dansk Kvindesamfund.

Det er derfor, forekommer det mig, saa langt fra, at vi kan give Afkald paa nogen af disse Opgaver, at vi tværtimod maa arbejde videre paa at udvikle og forøge dem. Gør vi det, da vil Dansk Kvindesamfund ved Opnaelsen af den politiske Valgret staa rede til at lade den virke over hele Samfundslinien og behøver ikke at klaske sammen som en Ballon, Vejret er gaaet af.

Dansk Kvindesamfund staar Samfundet inde for, at Kvindesagen overlever ogsaa Opnaelsen af den politiske Valgret.

Nu ved jeg nok, at det for Tiden af mange regnes som en særlig Modenhed hos Kvinder intet at ville for sig selv ud over den politiske Valgret.

Et af de største Hovedstadsblade roste os efter de kommunale Valg, fordi vi havde vist den Modenhed at give Afkald paa at danne noget nyt Parti, hvad det forresten tilføjede, ikke havde været ugørligt.

Nu tvivler jeg slet ikke om, at mange Kvinder er svimlede hen i Stolthed over denne Ros, men jeg for mit Vedkommende maa tilstaa, at jeg følte den nærmest som en Haan. Jeg kan tænke mig, at danske Officerer har følt noget lignende i 64, dengang den tyske Generalstab roste dem for Tilbagetoget fra Dannevirke.

At en nyfødt Vælgerhær, som tæller Halvdelen af Landets samtlige Vælgere, der har en Skanse som den politiske Valgret foran sig at erobre og en saa glimrende Basis som den, ingen Fortid at være bunden af, at den ikke ud af alle sine Rækker kan samle saa meget Materiale som til en ny Partidannelse, især i en Tid, hvor Mændene har Raad til at splitte sig i en 8—10 Partier og lige saa mange Løsgængere, — at den ikke har andet Program at gaa til Valg paa end det at forsikre Partierne — de, som holder Skansen besat — om sin ubetingede Hengivenhed, det kan jeg ikke akceptere som Modenhed; jeg kan kun undskylde det som en foreløbig Umodenhed.

Jeg har en Gang ved en anden Lejlighed søgt at definere Begrebet: „politisk Modenhed“ som: Føling med sin Tids Krav. Lad os et Øjeblik gaa ud fra, at dette er rigtigt.

Den Gang Kvindebevægelsen dukkede op af Tidens Strøm her hjemme i Halvfjerserne, da havde den paa nogle faa nær Mændene: imod sig. Dens første Vej gik imellem det uforstaaende Grin og den maabende Uvilje. Naar de kvindelige Interpellanter den Gang besteg Valgtribunerne, hed det gerne: „Suppen koger over, Mutter !“ eller: „Gaa hjem og vug den lille !“ Hvis det da ikke ligefrem blev forbudt dem at interpellere.

Hvor var Modenheden den Gang? — Hos de Mænd, som ikke forstod et Muk af det hele ? Eller hos de Kvinder, som vedblivende udsatte sig for Grinet ? — Jeg tror hos de sidste. Men naar Flertallet af Mænd altsaa den Gang var et Hestehoved tilbage for disse Kvinder i den Modenhed, som betyder Føling med Tidens Krav, er det saa sandsynligt, at de nu ikke blot er vundet det Hestehoved ind paa os, men ovenikøbet er komne det Hestehoved forud for os, som gør dem til Dommere over, hvad der i Kvindebevægelsen er Modenhed, og hvad der

er Umodenhed?

— Mig forekommer det snarere, som om visse Mænd i Kvindesagen bevæger sig ligesom henad et rullende Fortov. Den løber hurtigere end deres Ben, derfor bliver Farten ét Skridt frem og to tilbage. Jeg behøver blot eksempelvis at nævne Oversætteren af Stuart Mills Bog om Kvindens Underkuelse, han, som siges at have skabt Kvindesagen her hjemme. Han synes mig i dette Forhold at minde adskillig om Goethes Zauberlehrling, som var saa uforsigtig at mane Aander, men som fortrød det, den Gang Aanderne kom.

Nej, lad os bare ikke være saa kede over disse „umodne“ Kvinder, der gør Kvindesagen meget mere indviklet, end de fleste havde tænkt sig. Lad os meget før være lidt overbærende imod dem, især indenfor Dansk Kvindesamfund. De er paa en Maade Stedbørn for Tiden. Ganske vist har vi endnu ikke nogen Lovparagraf mod politisk Løsgænger, men jeg tror dog nok, jeg tør sige, at det ikke nyder videre Agtelse.

Jeg skal nu ikke opholde mig ved de mandlige Løsgængere — skøndt de synes jo ellers at trives vel og formere sig Aar efter Aar; der er snart ikke et Parti, uden at det jo som visse Planeter omkreses af én eller flere Løsgængerdrabanter, — men jeg vil gerne have Lov til at lægge et godt Ord ind for de kvindelige.

Vi saa ganske vist ved Opnaelsen af den kommunale Valgret, at paa Dansk Kvindesamfunds Henstilling til sine Medlemmer om at søge Optagelse i de forskellige Partier, var der en hel Del Medlemmer, som strax paa Opfordringen røg ned i de forskellige Partihuller som Ballerne paa et Billard for et Stød af Queuen; men der var nu ogsaa dem, som blev liggende.

Det er naturligvis noget af et Slumpetræf, om en Kvinde, som først er født til politisk Bevidsthed i det tyvende Aarhundrede, — og det tror jeg nu er Tilfældet med de fleste af os, — om hun skulde finde sine ny Synspunkter og Krav, hvis hun da har nogle, udtrykt i et Program, som blev til i Firserne eller Halvfemserne af forrige Aarhundrede, eller maaske ovenikøbet før, — om hun skulde finde det Parti, i hvis Meninger hun kunde krybe lige ind som i Klæder, syede til hende selv. Jeg kalder det et Slumpetræf, men jeg indrømmer, det har vist sig, at der gaar mange paa Slumpen, og det er godt for dem; thi som jeg før sagde, de saakaldte umodne, uklare Kvinder, de, som ikke vil ind i de Baase, som staar beredte, de er virkelig Stedbørn for Tiden. Partierne vil ikke have dem paa

deres Lister, og, stilles de op paa en Særliste, er der i Almindelighed ingen, som vil stemme paa dem. Jeg ved forresten, der er Kvinder, som har foresat sig den smukke Opgave at bringe disse stakkels uklare til Klarhed; hvilket naturligvis vil sige: den Form for Klarhed, de selv repræsenterer.

Men lad os nu tænke os den fantastiske Mulighed, at det, vi hos saadanne Kvinder laster som Uklarhed, i Virkeligheden betegner en Stræben efter større Klarhed end den, noget Parti i øjeblikket synes at frembyde; var det da ikke at gøre Vold paa denne Stræben at ville formaa den til at afgrænse sig i det nærmest liggende Parti? Er det ikke netop en saadan Stræben efter større Klarhed, som betinger al menneskelig Udvikling? Ja, er ikke Kvindesagen selv en Stræben mod Lyset og maatte mest af alle gøre Krav paa Overbærenhed, om den ikke strax støbte sig i en given Form?

Jeg skal ikke komme nærmere ind paa dette Spørgsmaal, som i øjeblikket maaske er det vanskeligste af alle, men jeg vil alvorlig bede Dansk Kvindesamfund om at give disse søgende og famlende et Fristed hos sig i Stedet for fremdeles at tilskynde dem til at tage deres Parti. Jeg tror oprigtig, Dansk Kvindesamfund vil faa Udbytte af denne sin Overbærenhed. Thi de Øjne, som blændes af Solen og indstiller sig efter Lyset, det er nu de stærkeste Øjne; og de Tanker, som famler i det første Dagskær af en ny Tid, de skal ogsaa nok vise sig at være dem, som gaar stærkest frem, naar de har fundet deres Vej.

Dansk Kvindesamfunds første Opgave i disse Dage er at holde Flodens Vande sammen. Det lykkes kun, hvis det lykkes Dansk Kvindesamfund i højere Grad end hidtil at drage Medlemmer til sig af alle Samfundsklasser. Vi maa stræbe at forny os udad i Ungdommen og nedad i de arbejdende Kvinders Klasse.

Det er sagt og sikkert med Urette, at Dansk Kvindesamfund er en Overklasseforening; men vi maa ikke nøjes med at trække paa Skulderen af en saadan Urimelighed, vi maa præstere Bevis efter Bevis paa, at dette ikke er sandt. Vi maa se at drage Arbejderkvinderne til os, ikke for at modarbejde deres politiske Overbevisning — indenfor Dansk Kvindesamfund har enhver politisk Overbevisning et Fristed — men for at skabe et Samarbejde med dem i alle kvindesaglige Spørgsmaal. Jeg tror, at mangen Arbejderkvinde, som nu maaske smiler haanlig af Dansk Kvindesamfund og dets Formaal: at tale alle Kvinders Sag, — hun vilde tænke anderledes, om hun vidste, at det var indenfor Dansk Kvindesamfund, at Jordbunden forberedtes for Loven om Hustruens

Raadighed over selverhvervede Midler, den første Lov her i Landet, som tog direkte Sigte paa Arbejderhustruens Tarv, og som Socialdemokraterne mærkværdig nok overlod Dansk Kvindesamfund Æren af at have givet Stødet til.

Jeg ved nok, det vil blive vanskeligt nu at knytte det Samarbejde mellem Dansk Kvindesamfund og Arbejderkvinderne, som altfor længe har været forsømt, men her gælder mere end noget andet Sted de Ord: "Nu eller aldrig".

Ligeledes synes jeg, vi maa gøre lidt mere for at sikre os Ungdommens Bevaagenhed, som vi absolut ikke kan vedblive at leve foruden.

Jeg har overalt, hvor jeg færdes i Kresene, det Indtryk, at Dansk Kvindesamfund staar for de unges Bevidsthed som en Forening af Mødre, Bedstemødre og Tanter, ja, der var for kort Tid siden en ung Pige, som ironisk spurgte mig, om det ikke kun var aldersstegne Personer, der havde Adgang til denne Forening.

En saadan Opfattelse maa vi have ud af Verden.

Det er jo i den unge Generation, vort Arbejde skal fortsættes; den maa absolut ikke vedblive at betragte det som sig uvedkommende.

Men lige saa vigtigt, det er, at der sker en Fornyelse nedad til i den saakaldte Underklasse og udadtil i Ungdommen, lige saa vigtigt er det, at Dansk Kvindesamfund ogsaa fornyr sig opad til i den saakaldte Overklasse.

Kvindesagen er jo som de fleste revolutionære Bevægelser udgaaet fra Mellemlassen. Det er den arbejdende Mellemlasses Kvinder, som først følte Ulemperne ved den gamle Samfundsordning med dens stærke Begrænsning af Kvindens Arbejdsomraade.

Men, ligesom Bevægelsen i de senere Aar, især under socialdemokratisk Indflydelse, har taget Fart blandt Arbejderstandens Kvinder, saaledes har den ogsaa, især efter Opnaelsen af den kommunale Valgret, begyndt at brede sig i Samfundets øverste Lag. Dog tror jeg nok, jeg tør sige, at ligesom den socialdemokratiske Kvindebevægelse ikke i stræng Forstand kan tages til Indtægt for Kvindesagen, saaledes kan en stor Del af Overklassens Kvindebevægelse det heller ikke.

Formanden for Dansk Kvindesamfunds Odensekrets har ved Aarsmødet i Holstebro, som det forekommer mig, rigtig paavist, at Forsvarssagen blandt Overklassens Kvinder har gjort et Pionérarbejde for Kvindesagen. Nu hører jeg ikke til dem, som mener, at Forsvarssagen nødvendig er et enkelt Partis eller nogle enkelte Partiers, men det vil jeg dog paastaa, at med Kvindesagen i egenlig Forstand har den intet at gøre. Muligvis Forsvarssagen venter sig en Fordel af Kvindesagens Løsning, men Kvindesagen har som saadan ingen særlig Fordel at vente sig af Forsvarssagens Løsning; det skulde da være den, at vi ved at slippe for at komme under en Stormagt sikre os de Rettigheder, vi har tilkæmpet os.

Men det forekommer mig, der er Sager nok, som ogsaa blandt Overklassens Kvinder burde vække Interesse for Kvindebevægelsen.

Spørgsmaal som Ægtefællernes indbyrdes Formuesforhold, Forældremagten over Børnene, Enkers Ret til at sidde i uskiftet Bo, synes jeg, maa gøre det lige ønskværdigt for Kvinder af alle Samfundsklasser at faa Haand i Hanke med vor Lovgivning.

De Krav, jeg mener, Nutiden maa stille til Kvindesagen i Almindelighed og Dansk Kvindesamfund i Særdeleshed, vil jeg sammenfatte i de to Ord: *Sammenhold* og *Fornyelse*.

Fornyelse *nedad til* og *udad til* og *opad til* og Sammenhold i alt.

—

Der var for nylig en Kvinde, som sagde til mig: „Naar vi har faaet den politiske Valgret, saa mener jeg, Dansk Kvindesamfunds Gerning er endt.“ — „Nej,“ svarede jeg. „Da skal den først rigtig til at begynde, thi Dansk Kvindesamfund er mere end en Valgretsforening, den er en Kvindesagsforening.“

„Men er Kvindesagen da ikke det samme som Kampen for den politiske Valgret,“ indvendte hun.

„Nej,“ svarede jeg. „Den er meget mere. Den er Kampen for det kvindelige Livssyn; og i Dansk Kvindesamfund skal denne Kamp have sit Hovedkvarter.“

—

Dette lyder jo unægtelig noget krigersk. Der er jo dem, som vugger sig i Drømmerier om Mænd og Kvinder gaaende op i en højere Enhed. Det er ikke som Erobrere men som Forbundsfæller, at Kvinderne rykker ind paa Mændenes Enemærker, hedder det saa smukt. — Ja, men ganske det samme sagde Brandenborgere og Polakker i 1658, og dog lød der over det ganske Land et Skrig: „Herren fri mig for mine Venner!“

Nu vilde det naturligvis være raat, om vor Tids Mænd tænkte noget lignende, saa tidt som vi har forsikret dem, at de intet har at frygte af os: vi kommer kun for at hjælpe. Men lige saa let at regne ud, som at 2 og 2 er 4, er det dog, at naar der i Fremtiden vil være tyve Kandidater til det Embede, hvor der nu er ti, og maaske halvtredsindstyve Ansøgere om det Stipendium, hvor der nu er fem og tyve, og hundrede Næringsdrivende der, hvor der nu er halvtreds, saa har Hjælpen ikke været ganske gratis.

Det er altid sundt at se Sandheden i Øjnene, og Sandheden i dette Tilfælde er, at vi maa være forberedte paa, at Mændene ikke vil blive ved med at rejse Æreporte for vore Indtog. Snarere vil de begynde at underkaste os et lille Krysforhør om vore Kvalifikationer, og da de sikkert ofte vil være af en anden Art end dem, man før plejede at præmiere, saa vil man rimeligvis være tilbøjelig til at anse dem for utilstrækkelige. Her vil da opstaa en Brydning mellem det gamle og det ny, mellem det mandlige Livssyn og det kvindelige, og Dansk Kvindesamfunds Fremtidsgerning vil komme til at bestaa i at hævde dette kvindelige Livssyn en Ligestilling i Samfundet med det mandlige; thi, hvis Kvinderne ikke holder sammen i denne Selvhævdelse, vil den politiske Valgret kun blive dem en Dyrendal i en Dværgehaand. Ligesom Kvindesag i Fortiden betød: *Kampen for Kvindens økonomiske Frigørelse*, og Kvindesag i Nutiden betyder: *Kampen for Kvindens politiske Frigørelse*, saaledes vil Kvindesag i Fremtiden betyde:

Kampen for det kvindelige Livssyn.

Men vil det da være til Gavn for samfundet, at det kvindelige Livssyn bliver en Magt? Vil det ikke svække Menneskene og bringe Konfusion ind i Samfundsordningen? —

Jo, det vil det ganske sikkert, hvis Drømmerierne om den højere Enhed blev til Virkelighed; hvis Mænd blev Halvmænd, og Kvinder avancerede til den samme

Usselhed, som Søren Kierkegaard spaaede. Da tror jeg, mange Mænd, som hans Ægtemand, vilde sætte sig ud paa Torvet og græde.

Men der er saamænd slet ingen Fare for saadan en højere Enhed, thi Livet vil simpelt hen ikke vide af den at sige. Livet kræver en Vexelvirkning, ellers gaar det istaa.

Derfor er det, Tiden har Bud efter det kvindelige Livssyn.

Saa længe Krig og Fred er de to Poler, hvor imellem en Nations Tilværelse svinger, saa længe er der Vexelvirkning nok, thi selv i de lange Fredsperioder ligger Krigen som en truende Mulighed i Baggrunden og giver Livet den fornødne Spænding; under saadanne Forhold kan Kvinden derfor tillade sig den Luxus at være Tilværelsens Blomst og hvad andet pænt, Digterne kan finde paa at kalde hende.

Men stol paa, at det er ikke en Tilfældighed, at Kvindesagen dukker op og gaar sejrende frem paa samme Tid, som Luftskebene er i Færd med at udlette Landegrænserne, Arbejderbevægelsen forkynder det internationale Broderskab, og Samfundsklasserne langsomt forskyder sig over i hverandre.

Det kvindelige Livssyn, som vi alle sammen anerkender indenfor det lille Brudstykke af et Samfund, som vi kalder et Hjem, det skal nu udvides til at omfatte det hele Samfund; det skal fuldbyrde Freden ved at skabe en ny Vexelvirkning, to nye Poler, hvor imellem Samfundslivet kan svinge: den mandlige og den kvindelige. Thi imellem disse to Livssyn har Naturen selv sat et Skel, som al Udvikling forgæves vil løbe Storm imod, og det er ikke Kvindesagens Opgave at flytte paa dette Skel men kun at skabe lige Ret til begge sider.

I Næverettens Tid, da brugte man at karakterisere Manden som den stærke og Kvinden som den svage, men i en Tid, hvor Arbejdet er den eneste Nævernes Ret eller skulde være det, der passer en saadan Karakteristik ikke længer. Thi hvad Kvinden mangler i Musklernes Styrke, det erstatter hun i Udholdenhed, og hvad det aandelige Styrkeforhold angaar, da er Forskellen ogsaa kun en Artsforskel.

Saa langt en Kvindes Hjerne rækker, saa langt rækker hendes Styrke, og saa langt

en Mands Forstand rækker, rækker hans Styrke. Alle Afvigelser fra denne gamle Regel bliver kun Undtagelser.

Men det skal det kvindelige Livssyn lære os, naar det bliver en Magt: Hvor langt Hjærtets Styrke rækker; thi det ved vi slet ikke endnu.

Det siges saa tidt om den ene og den anden Stilling, at der kan en Kvinde ikke gøre Fyldest, — der skal Mands Kraft og Myndighed til; og dog læser vi Gang efter Gang, at en Politibetjent i Funktion, udstyret med alle Magtens Symboler, Hjelm og Stav og Sabel, er bleven overfaldet og mishandlet af Bøller, men saa godt som aldrig hører vi, at en Kvinde, som i sin Gerning færdes blandt Samfundets værste Udskud, det være som Sygeplejerske eller Læge eller Frelserpige, saa godt som aldrig hører vi, at der er sket hende nogen Overlast.

Jeg skal i denne Sammenhæng fortælle en Scene, jeg var Vidne til for nylig.

Der stod en Dame i en Folketrængsel og holdt sig lidt oppe over Mængden ved at slynge Armen om en af Stængerne i en Gitterport. Saa kom der en rigtig Brøndstrædebølle til og greb hende om Armen for at tage hendes Plads. Hun søgte at værge for sig med den anden Haand, men han spurgte raat: „Er De gal? Tror De ikke, jeg kan pille Dem ned, hvad Øjeblik, det skal være?“ — „Nej, det tror jeg ikke,“ svarede hun rolig. „For De er vist lige saa ordentligt et Menneske, som jeg.“ — „Det er rigtig; det er, hvad jeg er,“ svarede han ganske tamt og gik uden videre Vrøvl.

Men jeg syntes, jeg havde set ligesom et Glimt af det kvindelige Livssyn som Samfundsmagt.

Lige som den blinde Moder i H. C. Andersens Eventyr finder sig frem til sit Barn ved at lytte efter Hjærteslaget, saaledes tror jeg, det kvindelige Livssyn i Livets forskelligste Forhold vil finde sin Vej ved at lytte efter det bankende Samfundshjærte. Ikke Alverdens Kundskaber kan føre en Kvinde saa sikkert til Maalet, som hendes Moderinstinkt. Kundskaberne kan gøre hende Vejen bekvemmere at vandre, men betaler hun dem med sit Moderinstinkt, da bliver hun famlende og usikker.

De ivrigste Modstandere af Kvindesagen plejer, som bekendt, gerne at gøre sig til Talsmænd for Hjemmets Sag, og det har altid været det bedste Kort, de havde

paa Haanden. Man skulde deraf slutte, at Forholdet var det, at Kvinder hidtil kun havde ofret sig for Hjemmets Gerninger, at de ganske havde overladt Samfundsgerningen til Mændene.

Men vi ved jo alle sammen, at Kvinder gennem mange Aar har trukket deres store Del af Samfundslæsset, og hvis der har været nogen Forskel paa dem og Mændene i den Henseende, saa har det været den, at Mændene som oftest har paataget sig Kuskens Bestilling, hvad der jo ikke kan kaldes overdreven galant. Vi ved, at Kvinder i Skole- og Asylgerning, i Syge- og Menighedspleje, som Læger og i de sidste Aar som Værgeraadsmedlemmer har udført et stort og samfundsnyttigt Arbejde. Vi har store filantropiske Foretagender, stiftede og understøttede af Kvinder. Mange af de ugifte Kvinder, som Verden er saa tilbøjelig til at beklage og anbringe paa Visnebænken, de har tilført Samfundet i rigt Maal det Moderinstinkt, som deres eget Liv ikke havde brug for, og jeg tror, at, naar de skuer tilbage paa deres lange og travle Arbejdsdag, saa føler de sig hverken beklagelsesværdige eller overflødige.

Kvinder har af bedste Evne læget og raadet Bod paa de Saar, som et ensidig mandligt Livssyn slog Samfundet Gang paa Gang, men Saarene blev ved at bløde og vædske fra Sygdommens skjulte Kilder, og Kvinder øste deres Sundhed og Kraft, deres Offervilje og Hjælpetrang i et Danaidekar; thi overalt sad det mandlige Livssyn i Herskersædet: i Skolevæsen og Fattigvæsen, blandt Lovgiverne og paa Dommerbænken, drog Nytte af Kvinders Arbejde, men formente dem Adgangen til selv at planlægge dette Arbejde.

„Kun Mænd forstaar at administrere. kun Mænd forstaar at befale og lede“; saadan lød altid Dogmet og lyder næsten uforandret den Dag i Dag. „Kvinder er brugelige som Hjælpere, lydige og villige og utrættelige, men som Ledere duer de ikke; Hjærtet løber saa let af med dem.“

Men nu kunde jeg fristes til at spørge: „Ser vi da ikke ogsaa Exempler paa, at, naar Mænd kaster sig over Hjærtets Gerninger, saa løber de ogsaa stundom løbsk. De ser ligesom ikke deres Vej for sig men gør sig stadig Svinkeærinder saa til den ene, saa til den anden Side. „Der er en, som sulter, der er en, som mishandles, en, som overbebyrdes, en, som forhærdes. — Hvor er Lovgivningsmagten? Hvor er Værgeraadet? Her maa gribes ind, og der maa statueres et Exempel.“ — I en Sky af Støv og Forvirring gaar saadan en Mand frem; bag ham et tusindstemmigt Skrig af Sladder og Beklagelser paa den ene

side og Forbitrelse paa den anden, og foran ham en voxende Mur af Mistillid og Uvilje.

Og dog tror jeg, en saadan Mand vil det bedste, og, naar han fortaber sig i Stierne og bliver stikkende i Tykningen og ikke kan finde Vejen ud igen, saa er det, fordi han mangler det, som intet Menneske kan give sig selv, Hjærtets Instinkt, om hvilket det med Sandhed kunde siges, at om et Menneske gjorde alle Hjærtets Gerninger men manglede Hjærtets Instinkt, saa gavnede det hverken ham eller andre.

Hjærtets Instinkt, det er nu éngang Kvindernes Instinkt, og jeg tror, Verden staar sig bedst ved, at det bliver ved at være saaledes.

Der lægges for Tiden saa megen Vægt paa al den Oplysning, Kvinder nu maa se at skaffe sig; Mænd spænder sig tjenstivrige for Kundskablæsset og slider ud af den karske Bælg; og naturligtvis, Oplysning er god, og Kundskaber kan man ikke være foruden, men betydningsfuldere end det altsammen er — forekommer det mig — den skjulte Visdom, en Kvinde bringer med i sit Hjertes Instinkt, og som Verden endnu ved saa lidt om, fordi hun sjældent fik Lov selv at vælge sine Veje, men oftest modtog Parolen fra den, som med alle sine Kundskaber maaske dog i dette Stykke var hendes Undermand.

Thi Hjærtets Instinkt, det bestaar ikke blot i en Trang til at gøre Hjærtets Gerninger men i en Evne til at se, hvorledes disse Gerninger skal gøres; til ikke at fortabe sig i Kravenes Mylder men vælge mellem Kravene, til ikke at lade sig forvirre af det tilsyneladende men bag om dette finde ind til den skjulte Aarsag.

En Kvinde lytter sig til Hjerteslaget; en Mand gætter sig til det og gætter ofte forkert.

Jeg læste forleden i et Blad, at det i den sidste Tid var forekommet flere gange, at Mænd havde krævet deres utro Hustruer straffede efter Loven; der existerer nemlig mærkværdig [sic] nok en gammel Paragraf fra Kr. d. 5tes Lov, som tilsteder bedragne Ægtefæller af begge Køn denne Ret; men aldrig har jeg endnu hørt, at nogen Hustru har benyttet sig af denne Ret. Derimod har jeg Gang paa Gang hørt om en Hustru, som ikke vil give Slip paa en Mand, som mishandler hende og bedrager hende og er hende i alle Maader uværdig.

Man foragter hende gerne derfor, kalder hendes Kærlighed hundsk; men kun de færreste tænker sig den Forklaring, at det er, fordi hun, og hun alene, kan høre det lille, svage Hjærteslag, som siger hende, at alt Kærlighedsliv hos denne Mand endnu ikke er uddøet, og derfor kan hun ikke jorde ham levende i sin Bevidsthed, som Menneskene forlanger af hende. Vi skulde være saa varsomme med at foragte hende derfor; hun ved mere i dette forhold maaske, end al Verdens Mænd kan belære hende om, og der kunde komme den Tid, hvor det, vi hos saadan en Kvinde [sic] laster som en Svaghed, af Menneskene bliver prist som den rette Styrke, og hvor den Ægtefælle, som paakalder Lovens Hjælp til Hævn for sin krænkede Ære, bliver bunden til Foragtens Skampæl. —

„Hjærtet løber saa let af med en Kvinde!“ — Ja, men vi saa fornylig i Frankrig en Forsamling af kloge og stærke Mænd sidde til Doms over en Kvinde, anklaget for Mord. Og hun daaredede dem med alle Skønhedens Kunstgreb, og hun rørte dem med Floder af Taarer, og Hjærtet løb af med de kloge og stærke Mænd, og de frikendte hende, og Verden op slog en Haanlatter.

Jeg drister mig til den Paastand, at, havde der siddet Kvinder som Meddommere i den Forsamling, saa havde deres Instinkt sagt dem, at den Kvinde, som stod der og bedyrede sin Uskyldighed med saa mange Taarers Floder, hun var skyldig, men muligvis deres Hjærte havde erklæret hende fri for Straf at være, fordi hun var en stakkels, forkvaklet Kvinde, hvis Sjæleliv Mænd af deres bedste Evne havde misrøgtet. —

Jeg tror ikke, Verden risikerede saa meget ved, at det kvindelige Livssyn fik Del i Styrelsen; jeg tror meget snarere, det mandlige Livssyn vilde vinde i Styrke derved.

Lad de to dele Herredømmet, som Sagnkongerne Roar og Helge delte det! Roar øvede Fredens Gerninger, Helge gik paa Vikingetog.

Vore Dages Vikingetog gaar ikke til Strandhugst paa fremmede Kyster, men de gaar tilvejs og underlægger sig Luften; de gaar tilsøs og binder Havet i Kabellænker; de farer i Slæder og Automobiler ind i den evige Snes Riger og kortlægger Verden fra Pol og til Pol. De drager ud ad Tankens Veje og skaber Opfindelserne. Bag dem taarner Kravene sig op, og Menneskemængden voxer i en Uendelighed; men den modige, den rigtige Viking, han lader sig ikke forknytte. Hans Vilje og hans Evne voxer med Kravene. Han aftvinger Jorden

bestandig flere Værdier, han fravrister Naturen dens inderste Hemmeligheder og udleverer dem og udnytter dem i Menneskenes Tjeneste. Med Forstandens Instinkt opløser han Fænomenerne, og ser sig gennem Enhederne til Sammenhængens Lov, ligesom Drengen allerede med spirende Forskerinstinkt piller sit Legetøj i Stykker for at se, hvorledes det er lavet. Men intet Pigebarn piller sin Dukke i Stykker, for det forbyder hendes Moderinstinkt hende.

Langt fra at svække og modarbejde hinanden, vil disse to Livssyn netop ved deres Kontrastvirkning styrke og anspore hinanden. Langt fra at slutte et krysteragtigt Forbund om at sætte Grænser for den menneskelige Tilvæxt, vil de slutte et Forbund om at skaffe Livsbetingelser for flere og flere.

Kommer der onde og trange Tider, da vil hun gøre, som hin Ridderfrue, der lagde Sporerne i det tomme Fad foran Ridderen og betydede ham, at nu maatte han ud paa Landevejen og skaffe Føden; da vil hun brede sine Arme ud over det hele Samfund og sige med Blikket paa ham: „Tænk paa alle disse mine smaa!“ Og han vil løfte sit Hoved højere under Kravet og gaa ud paa nye Tanketogter for at finde nye Muligheder og nye Værdier.

Hjærtets Instinkt og Forstandens Instinkt, — det kvindelige Livssyn og det mandlige Livssyn, lad dem dele Samfundets Styrelse imellem sig ligesom Hjemmets, da skal hverken Hjem eller Samfund lide nogen Fortræd ved den nye Ordning. Lad dem udvikle sig i samme Frihed og vise hver især, hvor langt deres Styrke rækker.

Lad os se Kvinden i Forvaltningerne, blandt Lovgiverne, blandt Dommerne, lad os ikke paa Forhaand sætte nogen Grænse for hendes Omraade; ingen ved endnu, hvor meget Hjærtets Instinkt formaar, det er det nye Land, som vi skal til at opdage, og lad os være glade, saa længe vi har et nyt Land at stævne imod.

Der snakkes saa meget i denne Tid om den Skam, som er overgaaet dette Land. „Man kan ikke være bekendt at sige i Udlandet, at man er dansk,“ hedder det. Jeg synes, saa megen Undseelse vamlers i Munden. Jeg synes hellere, vi skulde begynde at tale om det, vi kan være stolte af.

Vi har en Arbejderstand, saa oplyst og velstillet, som noget Land; vi har et Landbrug, som det store Verdensrige England kan pege hen paa som Exempel til Efterfølgelse, og vore Kvinder staar saa højt i Udvikling og Oplysning, som

noget Lands i den hele Verden.

Hvis det er sandt, at det raadner i Toppen, saa er det ikke mindre sandt, at det spirer i Bunden, og det er fra Bunden, at al Fornyelse sker.

„Vi Kvinder maa ikke overvurdere os selv og vor Sags Betydning,“ er der sagt, og det er rigtigt. Beskedenhed er en skøn Dyd baade for Kvinder og Mænd. Men vi maa sandelig heller ikke undervurdere Betydningen af en Bevægelse, som omfatter alle Aldre, alle Klasser, ja, saa godt som den hele civiliserede Verden; for en saadan er simpelt hen aldrig set før.

„Kvindesagen er den største Sag i Verden,“ har Bjørnstjerne Bjørnson sagt.

Socialdemokraterne peger med berettiget Stolthed paa deres internationale Sammenslutning, — og dog, den rummer jo kun én Klasse. Vor internationale Kvindesammenslutning, den rummer *alle* Klasser.

Som et Bjærg rager den op af Nationers og Klassers Strid. Taage ligger endnu om Bjærgets Fod og spærrer for Udsynet, men oppe paa Tinden staar en lille Klynge Kvinder fra alle Lande og lytter mod alle Verdens Kanter.

Og Tid efter anden bæres Lyden af et Hornsignal op til dem gennem Taagen, dæmpet, men sejrstolt som en Fanfare, og da ser Kvinderne paa hverandre og trykker hverandres Hænder.

„Det var Ny-Zeeland,“ siger de, og „Det var Finland,“ — og „Det var Norge.“ Og saadan vil de sige fremdeles, hver Gang det Horn lyder.

Naar jeg tænker paa de Kvinder deroppe, da bliver det stille og højtideligt i mig; da synes jeg, Rummet voxer, og min Tro bliver stærkere, og mit Haab gladere. Thi jeg kan slet ikke tænke mig, at, naar en Gang det sidste Hornsignal har lydt gennem Taagen, da vil de Kvinder deroppe skilles for bestandig og lægge Nationers og Klassers Strid imellem sig. Jeg kan ikke tænke mig, at, naar de sidder rundt omkring i Folkenes Raad, og Tysklands Kvinder f. Ex. erfarer, at nu har det store Naborige lagt en Toldmur omkring sig, de da vil være med til at sige: „Kanonerne frem!“

Men jeg kan godt tænke mig, at, naar danske Kvinder er stegne ned igen til

Dagenes Gerning, da kan de bevare Mindet fra Bjærgetinden i deres Hjærter og dog færdes hver paa sin Kant.

Jeg kan tænke mig den ene tale Fredens Sag blandt Menneskene og forsikre, at hun ikke kan taale Tanken om at se Blod flyde, og derfor vil hun *ikke* have sit Land forsvaret; og jeg kan tænke mig den anden tale Forsvarets Sag og forsikre, at hun ikke kan udholde Tanken om at se Danmark erobret af en Stormagt, og derfor vil hun have sit Land forsvaret, thi jeg er overbevist om, at de begge i samme Grad længes mod den evige Landefred, som de anede i Taagen der oppe paa Bjærget; og jeg tror slet ikke, Fredskvinden ønsker, at Danmark skal blive erobret af en Stormagt, og jeg tror saamænd heller ikke, at Forsvarskvinden nærer noget ønske om at se Blod flyde, men det er kun deres forskellige omgivelser og forskellige Anlæg, som faar dem til at vandre mod Maalet ad forskellige Veje.

Her skal vi ikke drøfte, hvem af dem, der har Ret, men det vil jeg dog rent personlig hævde, at man kan være villig til, i Fald det kræves, at bringe de største Ofre for at bevare sit Lands Selvstændighed og dog se *Kvindesagens internationale Maal i Fredstankens Virkeliggørelse*.

Mod den evige Landefred har mange Mænds Længsel vandret Aar efter Aar, men Maalet trak sig bestandig bort, som Horizonten for Vandrerens Blik. Hvor Vaabenkrigen tav, tog den økonomiske Krig fat, og alle Opfindelser, og alle Redskaber blev nye Vaaben, Nationerne imellem og Klasserne imellem.

Stængt ude bag et Skel, fordømte til Uvirksomhed, stod Halvdelen af Menneskeheden og lyttede, lyttede til den evige Strid paa den anden side.

Ogsaa de var skilte i Nationer og i Klasser, men ét var fælles for dem alle: Skellet, det ydmygende, det beskæmmende. Og selv om de en Tid holdt sig borte fra hverandre, saa naaede dog Lyden der ude fra til dem paa samme Maade og vakte de samme Forestillinger. Og efterhaanden, som deres Selvbevidsthed vaagnede, saa droges deres Blikke mod det samme Punkt, og deres Tanker mødtes i Hadet til Skellet. Og de begyndte at tale sammen i deres Afspærring, og de, som havde det ondt, beklagede sig, og de, som havde det godt, rørtes til Medynk. Den amerikanske Dollarkonges Datter gik hen i de fattige Syerskers Forsamling og opflammede dem til at kræve deres Arbejdes Ret; Vestens civiliserede Kvinde

drog som Missionær over Havet og lærte den farvede Kvinde, at hun var ikke mindre Menneske, end den Mand, der behandlede hende som sin Hund.

Bag Skellet begyndte den store Udligning og den evige Landefred sit Værk.

Nu er Skellets Dage talte; nu siger de — ogsaa fra den anden side, — at en ny Tid skal begynde, at alt det gamle skal være glemt, og det er rigtigt; en ny Tid skal begynde, men ikke alt det gamle skal være glemt, ikke den Forstaaelse og det Samarbejde, som begyndte hinsides Skellet. Thi saa meget lærte vi under Ydmygelsens Kaar, at *der er flere Skel, vi maa have bort, og dem maa vi være sammen om.*

— — — —

Floden gaar mod Havet, mod det store udlignende Hav. Flodens Lov er al menneskelig Stræbens Lov; Kvindesagen er kun en enkelt Ytring mellem mange. — Men, hvis Mænd nu vil opfordre os til at modsætte os Flodens Lov, til at skilles, før vi har fuldkommet den, da maa vi svare:

„Sammen begyndte vi i Højderne, sammen overvandt vi Hindringerne, sammen gaar vi mod Havet; men i Havet mødes vi med Jer.“

— — — —

Kilde

Kvindesagen I Sang Tale og Skrift, 1910, s. 64-92

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Agitationstale, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/gyrithe-lemches-tale-om-kvindesagen-foer-nu-og-i-fremtiden-1910>